

Nr 88.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt direktören vid Pulkovas observatorium J. O. Backlunds änka Ulrika Katarina Backlund; given Stockholms slott den 13 februari 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att professorn och direktören vid Pulkovas observatorium Johan Oskar Backlunds änka Ulrika Katarina Backlund, född Widebeck, må från och med den 1 januari 1920, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd och är i mistning av henne från ryska staten tillerkänd pension, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 1,500 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden: PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 UNDÉN,
 THORSSON.
 HOLMQUIST,
 OLSSON.

Pension åt
 direktören vid
 Pulkovas ob-
 servatorium
 J. O. Back-
 lunds änka
 Ulrika Kata-
 rina Back-
 lund.

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde följande:

I en till Kungl. Maj:t ställd ansökning har professorn och direktören vid astronomiska observatoriet i Pulkova i Ryssland Johan Oskar Backlunds änka Ulrika Katarina Backlund, född Widebeck, anhållit om beredande åt henne av pension av svenska statsmedel. Sökanden har därvid anfört:

Jag är född den 12 februari 1847 i Strängnäs. Den 14 juni 1876 ingick jag äktenskap med astronomen, fil. doktor Johan Oskar Backlund och flyttade med honom till Dorpat, där han tog anställning i rysk statstjänst. År 1889 utträdde min make ur svenskt medborgarskap och ingick i ryskt undersåtskap. Han förblev i rysk statstjänst intill sin död den 29 augusti 1916 och var då direktör vid astronomiska centralobservatoriet i Pulkova, ledamot av vetenskapsakademien i St. Petersburg, utländsk ledamot av vetenskapsakademien i Stockholm m. fl. lärda samfund och akademier.

Då pensionsfrågor i Ryssland ej automatiskt avgöras, utan vid dödsfall av högre statens ämbetsmän i varje fall pensionsbeloppets storlek särskilt bestämmes och stadfästes, drog avgörandet beträffande min pension ut på tiden till följd av kriget. I början av år 1917, när revolutionen utbröt, var ärendet ännu ej avgjort, men under loppet av maj samma år erhöll jag från väl initierat håll underrättelse om att en pension stor 4,000 rubel om året tillerkänts mig av ryska statsverket. Jag reste till Sverige för att sköta min rubbade hälsa och erhöll samtidigt det muntliga meddelandet, att pensionsfrågans definitiva reglering och utbetalning av beloppet kunde ske genom ryska legationen i Stockholm. Den brådstöta revolutionära utvecklingen i Ryssland omintetgjorde mitt hopp, ty den nuvarande röda regeringen i Ryssland utbetalar inga pensioner till änkor efter ämbetsmän från föregående regim.

Genom Kungl. Maj:ts resolution återvann jag för 1½ år sedan svenskt medborgarskap. Jag hyste då fortfarande det livliga hoppet, att ordningen i Ryssland med det snaraste skulle återställas och mig samtidigt rätt vederfaras. Allt vad jag ägde kvarblev i Ryssland. Mitt hopp besveks emellertid åter.

När jag vågar uttala förhoppningen att ur svenska statsmedel denna min pension må mig tills vidare ersättas, stöder jag mig på de förtjänster min avlidne make vinnlagt sig om för det svenska namnets och det svenska arbetets förkovran i Ryssland och utlandet. Unga svenske vetenskapsmän ha under hans ledning fullkomnat sig för de värv de gingo att utföra i sitt fädernesland. Under åren 1891—92 ha tre unga svenska astronomer arbetat i hans räkneinstitut i Petersburg och mottagit vetenskapliga impulser av blivande värde; av dem ha två senare uppnått framskjutna ställningar inom den vetenskapliga världen, nämligen professorerna V. Carlheim-Gyllenskiöld och K. P. T. Bohlin. Senare har min man inlett samarbete mellan svenska och ryska vetenskapsmän i och för gradmätning på Spetsbergen samt tagit verksam del i expeditionernas organisation, i fältarbetet samt i bearbetningen och publikationen av de vetenskapliga resultaten. Professor H. Gyldéns vid Stockholms observatorium vetenskapliga kvarlätenskap övertogs av min man och framfördes i tryck under hans, Gyldéns, namn. Min make intresserade unga vetenskapsmän för de frågor, som uppstodo i samband med denna bearbetning, och under hans omedelbara ledning skördade även en ung svensk vetenskapsman, numera professorn i Uppsala Hugo von Zeipel lagrar inom ramen av denna kvarlätenskap. Vid besättande av professuren i astronomi vid Uppsala universitet hade min man den dubbla äran att bli tillkallad som sakkunnig för bedömande av de sökandes kompetens samt att båda sökandena kortare eller längre tid arbetat under hans omedelbara ledning. För närvarande inneha båda professorer i astronomi i Uppsala. Knappast någon svensk man eller kvinna, som i studieändamål färdades i österled, undgick att taga råd, rekommendationer och materiell gästfrihet i min makes hem. — I livstiden hugnades han för sina förtjänster om Sverige och det svenska namnet med Nordstjärne-ordens storkors.

A ansöknigen hava f. d. professorn E. Jäderin, professorn H. von Zeipel, f. d. äldre astronomen vid Pulkova centralobservatorium M. Nyrén och föreståndaren för generalstabens litografiska anstalt A. Lagrelius tecknat intyg, att de av sökanden lämnade uppgifterna äro med sanningen överensstämmande.

I ärendet har vetenskapsakademien, efter inhämtande av närmare utredning av akademiens ledamöter, presidenten A. Lindstedt och professorn

Helge von Koch, den 26 november 1919 avgivit infordrat utlåtande och därvid — med hänsyn till direktören J. O. Backlunds för Sverige hedrande och betydelsefulla forskargärning samt de exceptionella förhållanden, som nu äro rådande inom ryska riket — tillstyrkt beredande åt sökanden av en årlig pension å 1,500 kronor jämte dyrtidstillägg.

Statskontoret har uti infordrat, den 10 december 1919 dagtecknat yttrande i ämnet anfört:

En liknande pensionsfråga var föremål för prövning av 1919 års lagtima riksdag, i det att nämligen i en inom andra kammaren väckt motion (16/II) föreslogs, att förre direktören vid Pulkovas observatorium M. Nyrén, vilken år 1908 erhållit avsked med rätt till pension av ryska staten till belopp av 3,000 rubel men alltsedan september 1917 till följd av omvälvningarna i Ryssland icke erhållit den honom tillerkända pensionen, måtte från och med den 1 januari 1918 erhålla pension från allmänna indragningsstaten till ett den honom tillförsäkrade pensionen i svenskt mynt motsvarande belopp av 5,760 kronor årligen. I ett häröver till bankoutskottet avgivet yttrande framhöll statskontoret, att då förevarande fråga fullständigt undandroge sig varje bedömande enligt vanliga pensioneringsgrunder; att det icke vore fråga om att bereda pension såsom ersättning för arbete i svenska statens tjänst, utan att det gällde att av billighetsskäl övertaga en främmande stats förpliktelse mot en dess äldrige tjänare; samt att emellertid billighetsskäl enligt statskontorets mening likligen kunde anses föreligga för bifall till motionen åtminstone i vad den avsåg ersättning för pensionen efter ingången av år 1919. Riksdagen biföll motionen på det sätt, att det föreslagna understödet beviljades från och med år 1919, så länge Nyrén är i mistning av den honom från ryska staten tillerkända pensionen, varvid enligt riksdagens uttalande förutsattes, att, därest ryska staten för tid, under vilken svenska staten utbetalat Nyréns pension, fullgör sitt åtagande gentemot Nyrén, denne kommer att till statsverket återbära vad detsamma under omförmälda tid förskjutit.

Nu förevarande ansökning om pension grundar sig likaledes därpå, att pension, som tillförsäkrats sökanden att utgå av ryska statskassan, på grund av händelsernas utveckling i Ryssland tills vidare icke utgår. Vid sådant förhållande och då sökanden lär för sin utkomst vara beroende av pensionen, vill det synas statskontoret billigt, att svenska staten även i detta fall träder hjälpende till på samma villkor, som gälla för den till Nyrén från allmänna indragningsstaten utgående pensionen. Mot det föreslagna beloppet anser sig statskontoret icke böra göra någon erinran och vill beträffande den jämväl i handlingarna berörda frågan om tillfälligt tillägg till den föreslagna pensionen under nu rådande kristid framhålla, att statskontoret ansett sig med stöd av regeringsrättens utslag i en dylik fråga kunna utbetala dyrtidstillägg å pension, som av riksdagen beviljats att utgå från allmänna indragningsstaten, även i sådant fall där pensionen icke grundats på anställning i statens tjänst.

På grund härav har statskontoret hemställt, det tacktes Kungl. Maj:ts föreslå riksdagen medgiva, att sökanden må från och med den 1 januari 1920, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd och är i mist-

ning av henne från ryska staten tillerkänd pension, å allmänna indragningsstaten uppbara ett årligt understöd av 1,500 kronor.

Såsom av statskontoret framhållits, erbjuder föreliggande pensionsärende väsentliga likheter med frågan om pension åt förre vice direktören vid Pulkovas observatorium M. Nyrén, vilken pension beviljades av 1919 års lagtima riksdag. Genom förhållandena i Ryssland har sökanden gått miste om den pension, hon såsom änka efter en ryska statens ämbetsman varit berättigad åtnjuta. Då sökandens avlidne man ej blott genom sin högt förtjänta vetenskapliga verksamhet främjat det anseende, svensk vetenskap åtnjuter, utan även direkt bidragit till denna vetenskaps utveckling genom ledande och understödande av yngre svenska astronomer och geodeter, vilka sedermera inom Sverige uppnått framskjutna ställningar, synes det vara en hederssak för svenska staten att bereda sökanden erforderligt understöd av statsmedel, så länge hon är i mistning av henne från ryska staten tillerkänd pension. Beträffande storleken av detta understöd har jag intet att erinra mot det föreslagna beloppet, 1,500 kronor.

Departementschefen.

I likhet med vad riksdagen uttalat i förenämnda pensionsärende beträffande Nyrén, förutsätter jag, att därest ryska staten för tid, under vilken svenska staten utbetalat nu ifrågavarande pension till Ulrika Katarina Backlund, fullgör sitt åtagande gentemot henne, hon kommer att till statsverket återbära vad detsamma under omförmälda tid förskjutit.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att professorn och direktören vid Pulkovas observatorium Johan Oskar Backlunds änka Ulrika Katarina Backlund, född Widebeck, må från och med den 1 januari 1920, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd och är i mistning av henne från ryska staten tillerkänd pension, å allmänna indragningsstaten uppbara ett årligt understöd av 1,500 kronor.

Till vad departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Christer d'Albedyhll.

